

OPISKELIJAVALINNAT – TYÖTÄ TULEVAISUUDELLE

MIKA PENTTINEN

Kirjoittaja on kapteeni Maanpuolustuskorkeakoulun Opintoasiainosastolla ja valmistelea väitöskirjaa

TIIVISTELMÄ

Ulkoisen ja sisäisen toimintaympäristön muutokset edellyttävät puolustusvoimilta jatkuvaa upseerikoulutuksen sekä siihen liittyvien opiskelijavalintojen vaikuttavuuden arviointia. Vuonna 2015 alkavien uusimuotoisten sotatieteiden kandidaatin ja yleisesikuntaupseerin tutkintojen myötä myös opiskelijoiden haku- ja valintaprosessit ovat murroksessa. Vaikka kadetti- ja merikadettikurssin opiskelijavalinnat ovat säännöllisesti julkisen keskustelun kohteena, niin tieteellisten tutkimusten ja artikkelien määrä aiheesta on silti sekä varsin suppea että myös keskenään hieman ristiriitainenkin. Osassa tutkimuksista, joissa on tarkasteltu pääsykoetuloja suhteessa kadetti- ja merikadettikurssin aikaiseen opinto- ja lyhyen aikavälin työelämämenestykseen puoltaisivat valintamenettelyn toimivuutta. Vastaavasti jyrkimät vastakkaiset tutkimustulokset tuomitsevat nykyisen upseerisukupolven sangen epäsoveliaaksi puolustusvoimien tarpeisiin nähden.

Rajallinen tutkimuskenttä tarjoaa varsin vaihtelevia katsontakantoja, joista jokaisella on niin kannattajansa kuin vastustajansa. Pyrkimykset eri näkemysten yhdistämiseksi lienevät hyödyttömiä pelkästään jo asioiden laajuuden vuoksi, mutta sen sijaan useamman toisistaan riippumattoman tulkinnan rinnakkaistarkastelu on välttämätöntä. Poikkeuksetta ja lopputuloksista huolimatta aihetta käsittelevät tutkimukset ovat kaikki tunnistanee tarpeen selvittää pidemmällä

aikavälillä opiskelijavalinnoissa, opinnoissa ja työelämässä menestymistä, jotta kyetään luotettavasti arvioimaan, kuinka laadukas upseerikoulutuksen opiskelijavalintajärjestelmä on.

Suomalaisen korkeakoulukentän ja yhteiskunnan entistä tiiviimpi integraatio asettavat Maanpuolustuskorkeakoulun uusien haasteiden eteen. Kiristynvä kilpailu lahjakkaista opiskelijoista yhdistettynä sotatieteiden kandidaatin tutkinnon erityisiin hakukelpoisuusehtoihin vaatii päämäärätietoista ja yhteistyöhakuista toimintaa. Esimerkiksi sotatieteiden kandidaatin tutkinnon opiskelijavalintojen kannalta yksi kriittisimmistä vaatimuksista hakijoille – reservin upseerin koulutus joko suoraan varusmiespalveluksessa tai reservin aliupeereiden osalta joukkueenjohtajakurssilla hankittuna – voi olla myös mahdollisuus. Onnistuneet johtajavalinnat yhdistettynä sen jälkeisiin positiivisiin kokemuksiin varusmiespalveluksessa on valttikortti, jota muilla yliopistoilla tai korkeakouluilla ei ole.

ABSTRACT

The educational and training culture at the Finnish Defence Forces is determined by the overall security environment together with both the external and internal operating environment. Therefore the Finnish Defence Forces have been busy re-evaluating its processes in the name of quality, efficiency

and cost-effectiveness. The student selection process is evolving, because of the renewed degrees of the Bachelor of Military Sciences and the General Staff Officers will be enforced in 2015. Despite of active public debate, the scientific research on the Finnish National Defence University and its cadets' selection process is heterogeneous, but unfortunately very limited also.

So far, the studies and reports concerning the Finnish cadets' selection process are mainly based on quantitative methods and have viewed the correlation between selection phase, academic achievement and the first tasks as a young officer. Those studies have been proved the good functionality of the Finnish cadets' selection process. On the other hand, for example a dissertation from the year 2012 presents rather strongly that nowadays suitable people are not selected [SIC read took in] to the Finnish National Defence University. The dissertation challenges the Finnish National Defence University to a self-critical review by claiming that cadet's and young officers' academic and strategic capabilities are weaker than civilian university-level students'. It can be noted that the conducted studies offer conflicting visions, which each of them have both supporters and opponents. Without exception and regardless of the final results of the studies and surveys they all have recognized the need to explore the phenomena by the varied methods and longer temporal dimension in order to

reliably estimate the quality of the Finnish National Defence University's student selection system. Attempts to bring the different views closer together are probably unnecessary just for the scale of the matter. However, the parallel reviewing of several independent interpretations is crucial to widen the field.

Closer co-operation than ever before between the Finnish universities and society sets totally new challenges to the Finnish National Defence University. All student selections are subject to the values and interests of the pursuing organization, because who would not want to get the most talented students to their educational institutions. However, concerning the cadets' selection process it should be particularly taken into account because of the specific eligibility prerequisites of the applicants. On the other hand, one of the most important requirement for candidates is the training and education of the reserve officer – either gained directly in the conscript training or in the case of reserve non-commissioned officers at the team leader course – is also both a real challenge and a great possibility. The conscript training enables a unique option compared to other universities to recruit and select the most suitable applicants to the Finnish National Defence University. After all, in this instance the case is simple: to scout out the best by providing excellent reserve officer and reserve non-commissioned officer training and education.

JOHDANTO

Ilman oikeanlaista osaamista jokaisen organisaation, myös puolustusvoimien, menestys on ainoastaan menestystä tois- taiseksi. Alati muuttuvassa, keskinäisrii- puvaisessa ja monimutkaisessa toimin-

nympäristössä tehtäviensä täyttämiseksi puolustusvoimat tarvitsevat ammattitai- toista sekä motivoitunutta henkilöstöä nyt ja tulevaisuudessa.¹ Puolustusvoimien vastatessa sotilashenkilöstönsä koulutta-

misesta niin rauhan ajan tehtäviin kuin sodan ajan joukkoihinkin opiskelijavalinnat sotatieteiden kandidaatin opintoihin ovat keskeisessä asemassa. Valittaessa opiskelijoita kadetti- ja merikadettikursseille tehdään päätöksiä, joiden seuraukset ulottuvat usean vuosikymmenen päähän. Maanpuolustuskorkeakoulusta valmistuvat upseerit rakentavat tämän päivän teoiltaan huomisen puolustusvoimat.

Tässä artikkelissa tarkastellaan sotatieteiden kandidaatin tutkinnon opiskelijavalintoja ja niiden laadukkuutta osana osaamisen johtamista puolustusvoimien näkökulmasta.² Toimintaympäristössä tapahtuneiden muutoksien vaikutusta arvioitaessa painopiste on suomalaisen korkeakoulukentässä ja sotatieteellisissä tutkintorakenteissa. Artikkelin perustuu kirjoittajan aiheesta valmisteilla olevaan väitöstutkimukseen.

MAANPUOLUSTUKORKEAKOULUN PÄÄHAKU OSANA YLIOPISTOJEN YHTEISHAKUA

Tutkintojen tavoitteet opiskelijavalintojen ohjaajina

Sisäisen ja ulkoisen toimintaympäristön muutokset vaativat jatkuvaa arviointia upseerikoulutuksen ja siihen liittyvien opiskelijavalintojen laadukkuudesta ja toimivuudesta. Upseerikoulutuksen osalta ollaan parhaillaan uudistamassa sotatieteellisiä perus- ja jatkotutkintoja. Vuonna 2015 käynnistyvät uusimuotoiset yleisesikuntaupseerin sekä sotatieteiden kandidaatin tutkinnot ja vuonna 2018 aloitetaan sotatieteiden maisterin tutkin-

non opetussuunnitelman tarkistamistyö.³ Muutosten myötä myös opiskelijoiden haku- ja valintaprosessit ovat murroksessa. Ensimmäinen uusimuotoinen haku- ja valintamenettely yleisesikuntaupseerikoulutukseen käynnistyi helmikuussa 2013 päättyen syksyllä 2014 opiskelijoiden nimeämiseen Yleisesikuntaupseerikurssille 58. Kadetti- ja merikadettikurssin osalta uudistettu haku- ja valintaprosessi, pisteytys- ja hakukelpoisuusehtoisuustarkennuksineen, toteutetaan kevään ja kesän 2015 kuluessa.⁴

Meneillään olevien uudistusten juuret ulottuvat vuosituhannen alkuun, jolloin Maanpuolustuskorkeakoulussa aloitti ensimmäinen sotatieteiden kandidaatin- ja maisterin tutkinnot suorittanut 88. kadetti- ja 71. merikadettikurssi. Bologna-prosessin myötä sotatieteelliset perustutkinnot kehittyivät voimakkaasti saavuttaen tämänhetkisen laajuuden ja yleisrakenteen 2006.⁵ Sotatieteiden kandidaatin tutkinto koostuu akateemisista ja ammatillisista opinnoista. Akateemisten opintojen tavoitteena on luoda opiskelijalle valmiudet tieteelliseen ajatteluun, tieteellisen tiedon ja menetelmien soveltamiseen sekä työkennellä oman alansa asiantuntijana ja kehittäjänä. Sotilasammattillisten opintojen päämääränä on antaa opiskelijoille upseerin virkatehtävissä tarvittavat ammatilliset pätevyudet ja osaaminen. Sotatieteiden kandidaatin tutkinto suoritetaan kolmessa vuodessa, jonka jälkeen nuoremman upseerin virkaan nimitetyt luutnantit syventävät osaamistaan neljän vuoden ajan työelämässä, josta he sitten palaavat kaksi vuotta kestäviin sotatieteiden maisterin opintoihin. Ilmavoimien ohjaajiksi

koulutettavilla upseereilla ei kuitenkaan ole edellä mainitun kaltaista erillistä työelämäjaksoa, vaan se on integroitu osaksi kuusivuotista maisterivaihetta.⁶

Hakeminen ja valinta sotatieteiden kandidaatin opintoihin

Samanaikaisesti vuosituhannen alussa käynnistetyt tutkintouudistuksen kanssa kehitettiin kadetti- ja merikadettikurssin haku- ja valintaprosessia. Vuonna 2001 määritettyjen peruseriaatteiden ohjaamana ovat Maanpuolustuskorkeakoulun päähaun valintapisteityksen jakauma ja pääsykokeen osakokeiden rakenne muuttuneet nykyiselle 2010 tapahtuneen yliopistojen yhteishakuun liittymisen myötä. Valintaperusteiden kokonaisuuden vakiintumisen jälkeen Maanpuolustuskorkeakoulun päähaun opiskelijavalintaprosessia ei ole muutettu, vaikka sotakoulutodistuksen ja ammatillisen tutkinnon todistuksen sisäisiä pistejakaumia onkin tarkennettu. Maanpuolustuskorkeakoulun päähaun kautta valitaan opiskelijat Maasotalinjalle, Merisotalinjalle ja Ilmasotalinjan lentotekniselle sekä johtamisjärjestelmäopintosuunnille, mutta ohjaajaopintosuunnille järjestetään Ilmasotakoulun toimesta erillishaku yliopistojen yhteishaun ulkopuolella.⁷ Yleiset hakukelpoisuusehdot Maanpuolustuskorkeakoulun päähaussa edellyttävät, että hakija on:

- Suomen kansalainen
- suorittanut reservin upseerin koulutuksen ennen opintojen aloittamista
- suorittanut joko suomalaisen ylioppilastutkinnon, vähintään kolmivuotisen ammatillisen tutkinnon, ammatillisen

opistoasteen tutkinnon, ammatillisen korkea-asteen tutkinnon, ammattikorkeakoulututkinnon, yliopistotutkinnon tai ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden vastaaviin korkeakouluopintoihin

- henkisen ja fyysisen kuntonsa, terveytensä sekä elämäntapojensa puolesta että muutoin upseerin ammattiin sopiva
- enintään 26-vuotias, pois lukien opistoupseerin tutkinnon suorittaneet henkilöt.⁸

Hakija, joka katsoo omaavansa opintoja varten riittävät tiedot ja valmiudet täyttämättä kuitenkaan edellä todettuja pohjakoulutusvaatimuksia, pystyy anomaan Maanpuolustuskorkeakoululta lupaa osallistua pääsykokeeseen toimittamalla sitä koskevan perustellun hakemuksen koulutusselvityksineen. Myös ikärajasta ja terveysvaatimuksista poikkeaminen erikseen anottaessa on mahdollista muun muassa koulutustaustan, koulutusvaihtoehtohalukkuuden tai aikaisemman palvelushistorian johdosta. Lisäksi sotatieteiden kandidaatin opintoihin valittavien reservin aliupseerien on ennen kadetti- ja merikadettikurssin alkamista suoritettava hyväksytysti Reserviupseerikoulussa toimeenpantava joukkueenjohtajakurssi.⁹

Valintapisteet määräytyvät alkupisteiden sekä pääsykoepisteiden perusteella, ja niiden enimmäismäärä on 165. Alkupisteet muodostuvat aikaisemmista opinnoista sekä viimeisimmästä sotakoulutodistuksesta annettavista pisteistä, ja enimmillään hakija voi ansaita niitä 85. Pääsykoepisteisiin sisältyvät soveltuvuusarvioinnin kokonaispistemäärä, ai-

neistokokeen pisteet ja fyysisen kunnon testauksessa saavutettavat pisteet. Pääsykoe pisteiden maksimimäärä on 80.¹⁰

Aikaisempien opintojen pisteytyksellä kartoitetaan hakijan koulutettavuutta sotatieteiden perustutkintoihin. Pisteytyksessä otetaan huomioon korkeimman pistemäärän antama vaihtoehto seuraavista: ylioppilastutkintotodistus, toisen asteen ammatillisen tutkinnon todistus tai edellisiin verrattavissa olevasta kansainvälisestä koulutuksesta saatu todistus. Ylioppilastutkinnosta huomioitavat aineet ovat äidinkieli, matematiikka ja kahden muun aineen arvosanat paremmuusjärjestyksessä. Enimmäispistemäärä ylioppilastutkinnosta on 50. Ammatillisesta tutkinnosta huomioidaan puolestaan äidinkielen, matematiikan, toisen kotimaisen kielen ja vieraan kielen arvosanat sekä yhteisten ja eriavien ammatillisten opintojen opintoviikoilla painotettu keskiarvo. Ammatillisesta tutkinnosta hakija voi saada korkeintaan 30 pistettä. Viimeisimmällä sotakoulutodistuksella kartoitetaan hakijan motivaatiota, ammattiin soveltuvuutta ja kiinnostusta alaan. Mikäli hakija on suorittanut sekä aliupseerikurssin että reserviupseerikurssin, pisteytyksessä huomioidaan paremman pistemäärän antava todistus. Opistoupseerin tutkintotodistuksesta ja upseerin perusopintojen todistuksesta hyvitetään hakijoita 10–35 pisteellä, reserviupseerikurssin todistuksesta 5–35 pisteellä ja aliupseerikurssin todistuksesta puolestaan 0–25 pisteellä.¹¹

Hakuasiakirjojen perusteella pääsykokeeseen kutsutaan noin 500 hakijaa, jotka täyttävät hakukelpoisuusvaatimukset.¹² Selvästi merkittävin karsiva tekijä vuosi-

na 2010–2014 esivalinnassa ovat olleet puutteelliset hakuasiakirjat, joiden perusteella noin 15–25 % hakijoista on hylätty.¹³ Sähköisen hakulomakkeen lisäksi hakijan tulee lähettää postitse lomakkeet suostumisesta huumetestaukseen sekä turvallisuusselvitykseen, kopio sotakoulutodistuksesta ja todistuskopio korkeakoulukelpoisuutta osoittavasta koulutuksesta, jos se on jokin muu kuin vuonna 1990 tai sen jälkeen suoritettu suomalainen ylioppilastutkinto. Tarvittaessa toimitettaviin liitteisiin on sisällytettävä myös muut hakijakohtaiset anomukset ja lisäselvitykset yleisistä hakukelpoisuusehdoista poikkeamiselle. Osa hakijoista ei toimita liitteitä lainkaan, mikä osoittaa jo varsin selvästi kyseisten hakijoiden motivoituneisuutta ja todellista halua, tai paremminkin niiden puutetta, upseerin uralle. Toki muutamassa yksittäistapauksessa vuosittain liitteet jäävät saapumatta määräaikaan mennessä hakijasta johtumattomasta syystä, jolloin heidät voidaan hyväksyä pääsykokeeseen oikaisupyynnön menettelyn kautta. Hakijat, jotka toimittavat joko vain osan vaadituista liitteistä tai väärin täytettyjä liitteitä, saavat yhden mahdollisuuden täydentää hakemustaan Maanpuolustuskorkeakoulun ohjeistamalla tavalla. Mikäli hakija ei suorita vaadittuja korjaustoimenpiteitä hän karsiutuu pääsykokeesta.¹⁴

Pääsykokeella mitataan hakijan koulutettavuutta, motivaatiota, ammattiin soveltuvuutta ja kiinnostusta alaan. Pääsykokeeseen kuluu jokaiselta hakijalta kaksi päivää ja se koostuu soveltuvuuden arvioinnin osakokeista ja -testeistä, aineistokokeesta, 12 minuutin juoksutestistä, lääkirintarkastuksesta sekä erikseen mää-

rättäville hakijoille tehtävästä huumetestistä ja kaikilta osallistujilta kerättävästä rekrytointi- ja pääsykoepalautteesta.¹⁵

Soveltuvuuden arvioinnissa kartoitet-
tavat alueet ovat motivaatio ja arvot, op-
pimiskyvyt, henkiseen tasapainoon liit-
tyvä paineensietokyky, johtaminen sekä
johtajuus. Viisi mainittua ominaisuutta
tai piirrettä arvioidaan jokainen useam-
malla eri menetelmällä psykologisten
testien, ryhmäkokeen, haastattelun sekä
varusmieskoulutuksen loppuarvioinnin ja
johtajaindeksin avulla. Opistouseereilla
varusmieskoulutuksen loppuarvioinnin
ja johtajaindeksin sijasta huomioidaan
viimeisimmän kehityskeskustelun suori-
tusarviointi. Soveltuvuuden arvioinnin
kokonaispistemäärä määräytyy eri osako-
konaisuuksien yhteisvaikutuksesta, jonka
määrittää soveltuvuuden arviointiin eri-
koistunut psykologi. Soveltuvuusarvioin-
nin enimmäispistemäärä on 50, ja heikko
tulos on puolestaan karsiva valintakriteeri.
Soveltuvuuden arvioinnin osakokeisiin ei
hakijoilta edellytetä etukäteisvalmistau-
tumista. Aineistokoe perustuu hakijoil-
le koetta edeltävänä päivänä jaettavaan
tieteelliseen artikkeliin tai muuhun ma-
teriaaliin, johon heillä on aikaa tutustua.
Ennen varsinaista koetta jaettu materiaali
kerätään pois ja koekysymyksiin vastataan
esseemuotoisesti. Aineistokokeen enim-
mäispistemäärä on 25. 12 minuutin juok-
sutestin rajat ovat samat sekä naisille että
miehille. Maksimipistemäärä testistä on
5, jonka saa juoksemalla vähintään 3000
metriä. Alle 2600 metrin tulos on karsiva
valintakriteeri.¹⁶

Pääsykokeisiin sisältyvät lääkärintar-
kastus ja huumetestaus eivät tuota valin-

tapisteita, mutta ovat hylättyinä karsivia
valintakriteerejä. Lisäksi pääsykokeen yh-
teydessä käynnistetään kaikista hakijoista
turvallisuusselvitysmenettely, jonka perus-
teella karsiutuu viranomaisrekisteritieto-
jen mukaan ammattiin soveltumattomiksi
todettavat hakijat. Laivasto-opintosuun-
nalle ja Ilmasotalinjan johtamisjärjestel-
mäopintosuunnalle hakeville järjestetään
varsinaisen pääsykokeen jälkeen erilliset
soveltuvuustestit Air Medical Centerissä,
joita ei pisteytetä, mutta ovat hylättyinä
karsivia valintakriteerejä kyseisille opinto-
suunnille.¹⁷

Maanpuolustuskorkeakoulun päähaun
opiskelijavalinnoissa suurin karsiva teki-
jä pääsykokeisiin hyväksytyjen osalta on
vuosina 2010–2014 ollut riittämättömät
valintapisteet. Vuosittain on päähaun
kautta valittu keskimäärin 135 opiskelijaa
kadetti- ja merikadettikurssille. Kulloin-
kin tavoitellun aloitusvahvuuden takaami-
seksi on ensisijaisten opiskeluoikeuksien
peruutusten ja siirtojen kompensoimisek-
si myönnetty myös riittävä määrä varasi-
joja. Varasijojen lukumäärä on päätetty
valintapisteiden perusteella niin, että hei-
koin varasijalle päässyt hakija on saanut
noin 50 % korkeimmista saavutetuista
kyseisen hakukerran valintapisteistä. Riit-
tämättömien valintapisteiden perusteella
15–20 % pääsykokeisiin osallistuneista
on jäänyt vaille suoraa opiskelupaikkaa
tai varasijaa. Toisaalta pääsykokeeseen
saapumatta jättäminen on jo itsessään
ollut merkittävä hylkäämisperuste, koska
vuosittain suunnilleen 10 % kutsutuista
ei ole saapunut paikalle. Yksittäisistä
osakokeista eniten hakijoita on karsinut
12 minuutin juoksutesti, rästisuoritus

mukaan lukien, jonka vuoksi pääsykokeisiin osallistuneista miehistä noin 5–10 % ja naisista 55–85 % on hylätty. Naisten kohdalla suuri vuosittainen vaihtelu selitynee osittain hakijamäärän pienuudella, jonka vuoksi yksittäisten hakijoiden suorituksilla on ollut suhteellisen suuri painoarvo. Kokonaisuudessaan 12 minuutin juoksutestin perusteella hylättyjen osuus on kuitenkin tasaisesti vuosien saatossa kivunnut jo lähes yhtä merkittäväksi karsivaksi tekijäksi kuin riittämättömät valintapistet. Turvallisuusselvityksen perusteella on vuosittain karsittu pääsykokeisiin saapuneista 2–10 %, mutta tiettyjen lainrikkomusten karsivuus ei ole ollut pysyvä. Toisin sanoen, kerran turvallisuusselvityksen perusteella hylätty hakija on voitu hyväksyä myöhemmin hakukertoina, ellei hänelle ole kertynyt uusia rekisterimerkintöjä. Terveydellisten syiden karsivuus on korostunut laivasto-opintosuunnan osalta, jolle 50–90 ensisijaisesta hakijasta vain noin 50 % on läpäissyt meripalveluksen edellyttämät kelpoisuusvaatimukset. Muille linjoille ja opintosuunnille terveydellisten esteellisyyksien karsivuus on lähes kokonaan tapahtunut jo varusmiespalveluksen aikaisissa johtajavalinnoissa. Positiivisen huumetestituloksen vuoksi ei vuosina 2010–2014 ole jouduttu hylkäämään ainuttakaan hakijaa. Soveltuvuuden arvioinnin karsivuus on ollut samaa luokkaa kuin turvallisuusselvityksen, ja lisäksi valtaosalla soveltuvuuden arvioinnin vuoksi karsituilla olisi ollut myös joku toinen hylkäämisperuste, yleensä riittämättömät valintapistet.¹⁸

Alkupisteiden ja pääsykoepisteiden perusteella hakijat asetetaan paremmuus-

järjestykseen heidän ilmoittamiensa koulutusvaihtoehtotoiveiden mukaisesti. Päähaussa on mahdollista hakea 1–4 linjalle tai opintosuunnalle. Saman valintapistemäärän saaneiden hakijoiden keskinäinen paremmuusjärjestys ratkaistaan pääsykoeksessa suuremman pistemäärän saavuttaneen hakijan hyväksi. Mikäli pääsykokeen pistemäärä on hakijoilla sama, määräytyy paremmuusjärjestys viimeisimmän sotakoulutodistuksen ja sen jälkeen aikaisemmista opinnoista saadun pistemäärän mukaan. Jos kaikki edellä mainitut pistemäärät ovat hakijoilla samat, valitaan jokainen nämä pistemäärät saavuttanut henkilö kurssille.¹⁹

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULUN ASEMA JA USKOTTAVUUS SUOMALAISSA KORKEAKOULUKENTÄSSÄ

Tutkittua tietoa ja tunteen paloa

Tarkasteltaessa nykyisen sotatieteiden kandidaatin tutkinnon opiskelijavalintaprosessin laadukkuutta keskeisen kokonaisuuden muodostavat kolme 89. kadetti- ja 72. merikadettikurssiin liittyvää kvantitatiivista lähestymistapaa hyödynnettävää tutkimusta. Niissä pääsykokeen soveltuvuusarvioinnin validiteetin arviointi, hakijoiden pääsykoe- ja opintomenestys sekä valmistuneiden nuorten upseerien työtehtävissä suoriutuminen on kytketty edellä mainittuun kadetti- ja merikadettikurssiin.²⁰

Sekä yhdessä että erikseen tutkimustulokset ovat rohkaisevia Maanpuolustuskorkeakoulun opiskelijavalintojen

toimivuuden kannalta. Pääsykokeiden soveltuvuusarviointi, jossa hakijoiden tiettyjä ennalta määritettyjä ominaisuuksia kartoitettiin useammalla menetelmällä, todettiin validiteetiltaan korkeatasoiseksi. Viidellä arviointikriteerillä, motivaatiolla ja arvoilla, oppimisvalmiuksilla, henkisesti tasapainolla, johtamisella sekä johtajuudella, kuvataan upseerin tehtävissä menestymiseksi vaadittavia ominaisuuksia, ja vaikka mainittuja arviointiperusteita voidaan pitää varsin laaja-alaisina, kriteerien yleisyys on perusteltavissa. Upseerilta edellytetään hyvin monentyyppisiä ominaisuuksia uran eri vaiheissa. Koska upseerit sijoittuvat monipuolisiin tehtäviin ja toimintaympäristöihin, on opiskelijavalinnassa mahdotonta ottaa huomioon tulevan ammatin yksityiskohtaisia vaatimuksia. Pelkkään soveltuvuuden arviointiin keskittynyttä näkökulmaa laajentavissa jatkotutkimuksissa, ainakin lyhyellä aikavälillä tarkasteltuna, ovat yleiset soveltuvuuden arviointikriteerit ja valintamenettely kokonaisuudessaan todistettu varsin laadukkaaksi. Alku- ja pääsykoepisteisiin perustuvassa opiskelijavalinnassa menestymisellä oli selvä positiivinen yhteys niin sotatieteiden kandidaatin ja maisterin tutkintoon johtavissa opinnoissa kuin nuoren upseerin ensimmäisissä työtehtävissä suoriutumiseen.²¹

Toki on huomioitava, että kaikkien kolmen tutkimusten tulokset perustuvat rajalliseen otokseen, ja että opiskelu- tai työmenestyksen arviointi ei voi olla täysin yksiselitteistä lukuisten tulkinnallisten seikkojen sekä tiettyjen mahdollisten muuttujien kontrolloimattomuuden vuoksi. Tutkimukset ovat kuitenkin muo-

dostaneet jatkumon, jonka avulla on saatu tietyin reunaehdoin selkeä käsitys yhden kadetti- ja merikadettikurssin osalta pääsykoemenestyksen ennustevaliditeetista ja valintamenettelyn laadusta 2000-luvulla.²²

Viimeisin merkittävä – ainakin julki-suudeltaan – Maanpuolustuskorkeakoulun upseerikoulutusta ja opiskelijavalintoja tarkastellut tutkimus on vuonna 2012 julkaistu väitöstutkimus. Siinä kvalitatiivista tutkimussuuntausta hyödyntäen on tarkasteltu nykyupseeriston clausewitzlaisia strategisia kykyjä Myers-Briggs-tyyppi-indikaattoriin perustuvan luokittelun avulla. Tutkimuksessa esitettiin varsin voimakkaasti, että nykyisellään ei upseeriksi joko hakeudu tai edes osata valita oikeanlaisia henkilöitä. Väitöskirja haastaa Maanpuolustuskorkeakoulun itsekriittiseen tarkasteluun toteamalla nykykadettien ja nuorten upseereiden akateemisten strategisten valmiuksien olevan selvästi heikkommat kuin niiden edellyttäisi olevan yliopistotasoisien opiskelijoiden ollessa kyseessä, ja että heikot tulokset näyttäisivät olevan hyvin pitkälle seurausta puolustusvoimien omasta toiminnasta. Tutkimuksen perusteella saa vaikutelman, ettei puolustusvoimissa ole strategista osaamista, koska esimerkiksi tiedeyliopistona pidetyssä Maanpuolustuskorkeakoulussa käytössä oleva rekrytointi-, pääsykoe- ja koulutusjärjestelmä on omaehtoisesti muutettu sellaisia epäakateemisia hakijoita suosivaksi, joilla aikaisempien tutkimusten perusteella tiedetään olevan huonot edellytykset sekä akateemisiin opintoihin että strategisten tehtävien hoitamiseen.²³ Toisaalta on täysin toinen

asia, mikä kyseisen tutkimuksen tieteellinen painoarvo on, kun itse tutkija on todennut väitöksensä toimivan keskustelun avauksena, eikä tutkimuksessa esitetyjä väittämiä välttämättä kyetä todistamaan. Lähtökohta on siis varsin poikkeuksellinen väitöskirjalle, jonka tarkoituksena yleisesti ottaen pitäisi olla täsmällisen kysymyksenasettelun kautta ja tiedeyhteisön tunnustamin menetelmin ratkaista analyttisesti tietty ongelma.²⁴

Heterogeeninen, mutta valitettavan rajallinen tutkimuskenttä tarjoaa ristiriitaisia katsontakantoja, joista jokaisella on niin kannattajansa kuin vastustajansa. Yritykset eri näkemysten yhteen nivomiseksi lienevät turhia pelkästään jo asioiden laajuuden vuoksi, mutta useamman toisistaan riippumattoman tulkinnan rinnakkaistarkastelun tarve on kiistämätön. Poikkeuksetta ja lopputuloksista riippumatta aihetta käsitelleet tutkimukset ovat kaikki tunnistanee tarpeen selvittää pidemmällä aikavälillä opiskelijavalinnoissa, opinnoissa ja työelämässä menestymistä, jotta kyetään luotettavasti arvioimaan, kuinka laadukas Maanpuolustuskorkeakoulun opiskelijavalintajärjestelmä on.²⁵

Hakukelpoisuusehdot laadun takeena

Yleisten hakukelpoisuusehtojen vuoksi sotatieteiden kandidaatin tutkintoon johtaviin opintoihin ei henkilöitä voida hyväksyä ilman Suomen kansalaisuutta ja reservin upseerin koulutusta. Toisaalta valtaosa varusmiesten johtajakoulutukseen valituista on sekä suorittanut joko ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon että hankkinut opiskeluoikeuden

korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin tai ainakin osallistunut korkeakoulujen yhteishakuihin ennen palvelukseen astumistaan.²⁶ Täten, päinvastoin kuin muissa yliopistoissa ja korkeakouluissa, selvä vähemmistö Maanpuolustuskorkeakoulun päähakuun osallistuvista hakijoista ovat joko uusia ylioppilaita tai muita ensimmäistä kertaa korkeakouluopintoihin pyrkiviä henkilöitä. Lisäksi asetettu sotilaskoulutusvaatimus karsii suurimman osan ikäluokasta, koska naisille varusmiespalveluksen suorittaminen on vapaaehtoista ja varusmiespalveluksen suorittavista miehistä ja naisista yleensäkin vain noin kolmannes valitaan johtajakoulutukseen.²⁷

Sotatieteellisille opinnoille on ominaista vahva teorian ja käytännön keskinäisriippuvuus. Opiskelijavalintoihin se heijastuu soveltuvuuden arvioinnin ja varusmiespalveluksen merkityksen korostumisessa kokonaispisteityksessä, vaikkakin ylioppilastutkinnon asema on varsin huomattava alkupisteiden määräytymisessä. Valintapisteityksessä akateemisia valmiuksia tai upseerin ammattiin soveltuvuutta ei mitata ennakkoon käsketyin pääsykoekirjallisuuden avulla, vaan alku- ja pääsykoepisteitys rakentuu pohjakoulutuksen ja fyysisten, henkisten, sosiaalisten sekä psyykkisten ominaisuuksien mittamiseen sovellettujen testien ja -kokeiden sekä lääkärintarkastuksen ja turvallisuus selvityksen keinoin. Lisäksi upseerin uralle hakeutuville on asetettu ikäraja, jonka ylittävät eivät ole hakukelpoisia johtuen upseerin tehtävien vaativuuden aiheuttamasta virkauran keston rajallisuudesta verrattuna moniin muihin ammattiteihin.²⁸

Vaatus reservin upseerin koulutuksesta on suuri karsiva tekijä, mutta myös oiva mahdollisuus vaikuttaa tulevaan hakijajoukkoon. Onnistuneet varusmiesten johtajavalinnat ja -koulutus takaavat niin hakijajoukon riittävän määrän kuin laadukkuudenkin. Hakija-aines on oleellisesti riippuvainen joukko-osastojen toiminnasta, koska vuosina 2010–2014 pääsykokeissa kerätyn palautteen mukaan varusmiesaikaiset positiiviset kokemukset ovat vuosittain olleet yksi tärkeimmistä motiiveista hakea kadetti- ja merikadettikurssille.²⁹

Tarkasteltaessa sotatieteiden kandidaatin tutkintoon johtavien opintojen opiskelijavalintojen mahdollisia kehittämistarpeita ei voida olla huomioimatta varusmiesten johtajavalintojen ja -koulutuksen vaikuttavuutta. Ellei reservin upseerin tai reservin aliupseerin koulutukseen valikoidu upseereiksi parhaiten soveltuvinta henkilöstöä, ei sitä vääristymää enää kadetti- ja merikadettikurssin valintaprosessissakaan saada oikaistua. Toistaiseksi sotatieteiden kandidaatin tutkintoon johtaviin opintoihin liittyvissä opiskelijavalinnoissa ei käytetä yksityiskohtaisia kompetensseja, vaan soveltuvuutta arvioidaan laaja-alaisempien ominaisuuksien ja piirteiden avulla.³⁰ Perusteena lienee pyrkimys saada valituksi monipuolista henkilöstöä, joilla on valmiudet selviytyä akateemisista opinnoista, kyky omaksua uusia asioita ja taito pärjätä vuorovaikutustilanteissa, unohtamatta tiettyä fyysistä suorituskykyisyyttä sekä henkilökohtaista arvomaailmaa.

Pääsykoe on ehdoton edellytys onnistuneille valinnoille

Pääesikunta määrittää vuosittain tavoitevalmistumisvahvuudet aloittavalle kadetti- ja merikadettikurssille, mikä asettaa niin laadullisia kuin määrällisiä vaatimuksia Maanpuolustuskorkeakoulun opiskelijavalinnalle.³¹ Yliopistojen opiskelijavalinnan muodon on todistettu vaikuttavan suuresti opintojen keskeyttämiin. Valinta- tai pääsykokeella valitut opiskelijat arvostavat saavuttamaansa opiskelupaikkaa ja sitoutuvat huomattavasti paremmin opintoihin kuin pelkällä todistusvalinnalla opintoihin hyväksytyt, mikä näkyy sekä opiskelumotivaatiossa että opintomenestyksessä. Laadukas opiskelijavalinta vähentääkin kuluja ja luo resursseja lakemalla niin koulutuksen keskeytyksien lukumäärää kuin alanvaihtoja sekä lyhentämällä opintoaikoja.³²

Tarve tarkentaa ja monipuolistaa pelkkiin todistuspisteisiin perustuvaa opiskelijavalintaa ovat eräitä pääperusteita valinta- ja pääsykokeiden käytölle todistusvalinnan rinnalla tai sitä täydentävänä. Mitä useampia valintakriteerejä ja -menetelmiä kyetään yksittäisessä opiskelijavalinnassa hyödyntämään, sitä paremmin hakijat pystytään erottelemaan ja yksilöimään.³³ Korkeakoulujen opiskelijavalintojen tavoitteena on rekrytoida sekä opinnoissa että myöhemmin alansa tehtävissä viihtyviä ja menestyviä henkilöitä. Luokusten urapolkujen vuoksi sotatieteiden kandidaattien opiskelijavalinnoissa korostuu yleisestikin keskeiseksi tunnistettu opiskelija-aineiden monimuotoisuus, joka mahdollistaa opiskelijoiden erilaiset

suuntautumiset.³⁴ Siten upseeriksi soveltuvuuden lisäksi olisi pyrittävä takaamaan riittävä opiskelijajoukon heterogeenisuus ja luotettava opiskelijoiden kyvykkyyteen sekä valita pääaineet että suuntautua valmistuttuaan urallaan erilaisiin tehtäviin. Upseerin ammattiin liittyvien erityisvaatimusten vuoksi ei ole mahdollista, että opiskelijat valittaisiin pelkästään tai pääosin koulutodistusten ja ylioppilastutkinnon perusteella. Kouluarvosanoilla kyetään toki todentamaan yksittäisen hakijan yleistaso, mutta ei silti osoittamaan hänen eriytyviä kykyjä. Vaikka sotatieteiden kandidaattien opiskelijavalintojen alkupisteissä huomioidaan toisen asteen tutkintotodistuksen lisäksi myös sotakoulutodistus, eivät ne yhdessäkään erottele hakijoita riittävästi, eivätkä osoita tarpeeksi monipuolisesti valinnoissa mitattavia ominaisuuksia.³⁵

Arvioitaessa henkilön sopivuutta koulutettavaksi upseeriksi keskiöön nousevat ammattietiikka ja arvomaailma. Yhteiskunnan, organisaation, yhteisön ja siihen kuuluvan yksilön arvot ja eettiset päämäärät muodostavat vahvasti keskinäisriippuvaisen kokonaisuuden. Vaikka täysin arvoiltaan ristiriidaton joukko on saavuttamaton, eivät yksilön arvot voi poiketa kovinkaan suuresti organisaation arvoista. Yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden keskinäinen asema arvokentässä vaihtelee eri aikoina. Yhteiskunnalliset vaatimukset ovat heijastuneet myös sotatieteellisten tutkintojen rakenneuudistuksiin, mutta tietyt upseeristolle ominaiset perusarvot ovat säilyneet. Ammatti-identiteetti ja -ylpeys, lojaalisuus sekä solidaarisuus vastuullisuuden ohella ovat upseerien arvokar-

toituksissa korostuneet vuodesta toiseen. Arvoja ja eettisiä käsityksiä mitataan pääsykokeissa suoraan osana soveltuvuuden arviointia sekä välillisesti turvallisuusselvitysmenettelyn avulla. Upseerikoulutuksen historiasta kumpuavat ja nykyhetkessä jäsentyvät päämäärät ohjaavat edelleen upseereita toimimaan koko ammattikunnan kunnian ja vastuun mukaisesti, mikä luo erityisiä vaatimuksia onnistuneelle soveltuvuuden arvioinnille sotatieteiden kandidaattien opiskelijavalinnoissa.³⁶

Monipuolisen soveltuvuuden arvioinnin sekä eri opintosuunnille vaadittavien fysiologisten erityisominaisuuksien johdosta vuosina 2010–2014 opintonsa aloittaneille kadetti- ja merikadettikurssille olisi pelkästään alkupisteiden perusteella valikoitunut noin 70 % niistä henkilöistä, jotka tosiasiallisesti on hyväksytty opintoihin alku- ja pääsykoepisteisiin perustuvalla valintamenettelyllä.³⁷ Huomion arvoista on myös se, että koulumenes-tyksen on osoitettu kytkeytyvän vahvasti kotitaustaan ja opiskeluympäristöön sopeutumiseen. Täten erillisen valinta- tai pääsykokeen hyödyntämättä jättäminen opiskelijavalinnassa syrjisi heikon sosiaalisen taustan omaavia hakijoita.³⁸

Vaikka valinta- tai pääsykoe on nähty toimivaksi keinoksi taata kaikille hakijoille yhdenvertaiset lähtökohdat erilaisista koulutus- ja työtaustoista riippumatta, korkeakoulujen opiskelijavalintojen arvioinnissa on toivottu ylioppilastutkinnon suurempaa painotusta opiskelijavalinnassa. Näkemystä on perusteltu sillä, että mikäli valinta- tai pääsykokeeseen ennalta luettavan kirjallisuuden määrä on suuri ja vaatavuustaso korkea, vasta valmistuneet

ylioppilaat ovat huomommassa asemassa kuin aiemmin ylioppilastutkinnon suorittaneet hakijat. Ylioppilastutkintotodistuksen käytön lisääminen opiskelijavalinnassa mahdollistaisi myös sitä kautta keventää valintaprosessia niin hakijan kuin korkeakoulujen kannalta ja lisätä kustannustehokkuutta. Valinta- ja pääsykokeet on nähty keskeisimmäksi syyksi opiskelijavalinnan raskauteen ja kalleuteen. Valitettavan usein taloudellisesti edullinen ratkaisu tarkoittaa kuitenkin ulkolukua korostavia yksipuolisia sekä helposti tarkistettavia valinta- ja pääsykoetehtäviä. Toisaalta ylioppilastutkinto on kertaluonteinen mittaus, jossa menestyminen tai siinä epäonnistuminen voi vaikuttaa voimakkaasti opiskelijan tulevaisuuteen. Näin ollen lukio-opintoihin voisi kohdistua entistä suurempia paineita ja niiden suorittamisaajat saattaisivat pidentyä, mikäli ylioppilastutkintotodistuksen painoarvoa nostettaisiin.³⁹

Eri koulutustaustan omaavien hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi opiskelijavalinnoissa uusien ylioppilaiden ohella suomalaisessa korkeakoulukentässä on pyritty huomioimaan myös ammatillisen tutkinnon suorittaneiden henkilöiden asema.⁴⁰ Vaikka toistaiseksi ammatillisen tutkinnon pisteytys opiskelijavalinnoissa on ollut ominaista ammattikorkeakouluille, mutta ei niinkään yliopistoille, sotatieteiden kandidaattien opiskelijavalinnoissa sitä jo käytetään. Ylioppilastutkinnon perusteella on toki mahdollista saada paremmat pohjakoulutuspaikat kuin ammatillisen tutkinnon todistuksella, mutta sotakoulutodistuksen huomioiminen sekä pääsykoepisteiden merkittävä osuus

kokonaisvalintapisteissä tarjoavat silti kaikille hakukelpoisille realistisen tilaisuuden tulla valituksi kadetti- ja merikadettikursseille. Uusien ylioppilaiden tilanne kadetti- ja merikadettivalinnoissa ei reservin upseerin koulutusvaatimuksen vuoksi ole ongelmallinen, koska varusmiespalveluksen suorittamisen takia lähes olematon osa hakijoista on uusia ylioppilaita. Tällä hetkellä ollaan kuitenkin uudistamassa yliopisto- ja ammattikorkeakoululakeja siten, että kiintiöiden avulla ensimmäistä korkeakoulupaikkaa hakevien asemaa parannettaisiin varaamalla heille oma opiskelupaikkakiintiönsä. Koska kadetti- ja merikadettikurssille opiskelijaksi pyrkivistä henkilöistä merkittävä osa on jo ennen varusmiespalvelustaan, ja täten myös ennen edes mahdollisuutta osallistua Maanpuolustuskorkeakoulun päähakuun, hankkinut opiskeluoikeuden korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin, mahdollinen kiintiöittäminen korkeakoulupaikkaa vaille olevia suosivaksi estäisi hakijoiden tasavertaisen kohtelun sotatieteiden kandidaattien opiskelijavalinnoissa.⁴¹

Kaiken kaikkiaan valintaperusteiden oikeutuksen kannalta on keskeistä, voiko hakijalta edellyttää opiskelijavalinnassa sellaisia tietoja ja taitoja, joita vasta koulutus hänelle antaa. Toisaalta parhaimmillaan valinta- tai pääsykoe on jo koulutuksen alku uusille opiskelijoille ja valintamenettely kokonaisuudessaan luo hakijoille kuvaa kyseisestä alasta. Valinta- tai pääsykoe viestii hakijoille koulutus-alasta, sen tiedeperustasta ja korkeakoulupedagogisesta ajattelusta.⁴² Myös kadetti- ja merikadettikurssin pääsykoe pitäisi kyetä näkemään alkuna oppimi-

sen jatkumossa. Tällöin sen tulisi antaa oikeanlaisia viitteitä siitä, millaista sotatieteiden opiskelu on, ja mitä upseeriksi opiskelevilta odotetaan. Sotatieteiden kandidaatin tutkinnon opiskelijavalinnoissa ei liene tarkoituksenmukaista pyrkiä samaan kuin uudistetun yleisesikuntaupseeritutkinnon valintakokeessa, joka on osa kyseisen tutkinnon opintosisältöä.⁴³ Pikemminkin kadetti- ja merikadettikurssin pääsykokeen saattamista osaksi sotatieteellistä koulutusta voisi olla aineistokokeen muuttaminen ennakkoon määritetyn aineiston kirjallisuustentiksi, jota sotatieteiden kandidaatin tutkinnon haku- ja valintaprosessin uudistamiseen liittyen tällä hetkellä kartoitetaan. On selvää, että kaikkien hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi tentittävän materiaalin olisi hyvä olla varusmiespalveluksen johtajakoulutuksessa käytettävää kirjallisuutta. Lisäksi ammatillisia vaatimuksia, joilla jo haku- ja valintavaiheessa kyettäisiin entistä monipuolisemmin viestimään upseerilta edellytettävistä ominaisuuksista sekä ennen kaikkea valitsemaan laadukkaammin opiskelijoita kadetti- ja merikadettikurssille ollaan parhaillaan selvittämässä. Esimerkiksi pääsykokeissa suoritettavan fyysisen kunnon testauksen laajentaminen sisältämään niin lihas- kuin kestävyyskunnon mittaamisen ja toisaalta siviilissä hankitun ajokortin lisääminen hakukelpoisuusehtoihin ovat mahdollisia muutoksia nykyiseen verrattuna.⁴⁴

PÄÄTÄNTÄ

Aiempien tutkimusten ja saatujen käytännön kokemusten perusteella sotatieteiden

kandidaatin tutkinnon opiskelijoiden haku- ja valintaprosessi on osoitettu toimivaksi. Tosin, poikkeuksetta ja riippumatta lopullisista tuloksista, ovat tutkimukset ja erilliset selvitykset kaikki tunnistanee tarpeen lähestyä aihetta monipuolisemmin eri menetelmin ja pidemmällä ajallisella ulottuvuudella, jotta voidaan luotettavasti tarkastella opiskelijavalintajärjestelmän laadukkuutta. Melko suppean, mutta heterogeenisen tieteelisen tiedon vuoksi on vielä mahdotonta täysin yksiselitteisesti arvioida opiskelijavalinnan vaikuttavuutta osana osaamisen johtamista puolustusvoimien näkökulmasta. Jatkotutkimuksella on mahdolliset kehittämistarpeet ensinnäkin tunnistettava ja sen lisäksi selvítettävä, koskevatko ne rekrytointia, haku- ja valintavaihetta vai molempia. Vuosituhannen alussa toimeenpantujen sotatieteiden kandidaatin ja maisterin opintojen ensimmäisenä suorittanut upseerisukupolvi on siirtymässä uudistettavalle yleisesikuntaupseerikursille, mikä luo aidon mahdollisuuden analysoida opiskelijavalintojen laadukkuutta pidemmällä aikavälillä.

Organisaation näkökulmasta tämän päivän toiminnalla luodaan huomista. Kiistatta sotatieteiden kandidaatin tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijavalinnat ovat keskeinen vaikuttamiskeino puolustusvoimille sen oman tulevaisuuden kannalta. Kadetti- ja merikadettikursseilta valmistuvien upseerien tekojen myötä opiskelijavalinnoissa tehdyt päätökset ulottuvat vuosikymmenien päähän. Upseerin ammatin erityispiirteet, -vastuut ja -velvoitteet asettavat sekä osaamis- että arvoperusteisia vaatimuksia, jotka on

huomioitava valittaessa opiskelijoita sotatieteiden kandidaatin opintoihin.

Harjoitettu toimintatapamalla, jossa sotatieteellisten tutkintojen tavoitteet ovat ohjanneet ja yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset on huomioitu kadetti- ja merikadettikurssin opiskelijavalintoja kehitettäessä, kannattaa säilyttää jatkossakin. Aiempaa syvempi integraatio suomalaisessa korkeakoulukentässä yhdistettynä sotatieteiden kandidaatin tutkinnon erityisiin hakukelpoisuusehtoihin edellyttävät Maanpuolustuskorkeakoululta päämäärätietoista ja yhteistyöhakuista toimintaa niin puolustusvoimien sisällä kuin myös siviilitoimijoiden kanssa. Tällä hetkellä on käynnissä sotatieteiden kandidaattien opiskelijavalintojen uudistamisprojekti, joka perustuu vuonna 2015 toimeenpantavaan koulutusohjelmajohjaukseen tutkintoon saaden lisäksi vaikutteita sekä

valmisteilla olevista yliopisto- ja ammattikorkeakoululaeista että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhdistyvästä opiskelijahakujärjestelmästä.

Niin kauan kuin Suomessa vallitsee yleinen asevelvollisuus, voidaan sotatieteiden kandidaatin opintojen opiskelijavalintojen laadukkuuden eräänä keskeisenä taustatekijänä pitää varusmiespalvelusta ja sen aikaisia johtajavalintoja ja -koulutusta. Reservin upseerin koulutuksen suorittaminen ennen kadetti- ja merikadettikurssin opintojen aloittamista, joko jo varusmiespalveluksessa tai reservin aliupseereiden osalta joukkueenjohtajakursilla, on yksi hakukelpoisuusehdoista, mutta myös Maanpuolustuskorkeakoulun opiskelijarekrytoinnin ja -valintojen valttikortti. Mahdollisuus, jota muilla yliopistoilla tai ammattikorkeakouluilla ei ole – eikä tule.

Viitteet

- 1 Pääesikunta/Henkilöstöosasto (2005), s. 5 ja 7.
- 2 Pääesikunta/Koulutusosasto (2004).
- 3 Liimatta ja Myyryläinen (2012), s. 16–20, Maanpuolustuskorkeakoulu/Kadettikoulu (2014) sekä Maanpuolustuskorkeakoulu/Jatkotutkinto-osasto (2013a).
Vrt. Vaahtolampi (2013), s. 78–79 ja 95.
- 4 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2014a), Maanpuolustuskorkeakoulu/Jatkotutkinto-osasto (2013a) ja (2013b) sekä Rosti (2014).
Vrt. Vaahtolampi (2013), s. 79 ja 95.
- 5 Maanpuolustuskorkeakoulu/Kadettikoulu (2006), s. 3–15 sekä Vaahtolampi (2013), s. 62–67 ja 70–73.
- 6 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013a), s. 39–42 ja (2013b), s. 6–7 sekä Valtioneuvoston asetus Maanpuolustuskorkeakoulusta (1124/2008), 4§–11§.
- 7 Vuorinen (2009).
Vrt. Maanpuolustuskorkeakoulu/Perustutkinto-osasto (2001), Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2009) ja (2013b) sekä Pääesikunta/Henkilöstöosasto (2013a), s. 6–10 ja (2013b).
- 8 Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta (1121/2008), 16§, 19§ ja 30§, Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013b), s. 18–19 sekä Pääesikunta/Henkilöstö-osasto (2013a), s. 6–7.

- 9 Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta (1121/2008), 16§ ja 19§, Maanpuolustus-korkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013b), s. 18–19 sekä Pääesikunta/Henkilöstö-osasto (2013a), s. 6–8.
Vrt. Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013c) sekä Pääesikunta/ Henkilöstöosasto (2013b).
- 10 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013c) sekä Pääesikunta/ Henkilöstöosasto (2013b).
- 11 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013c) sekä Pääesikunta/ Henkilöstöosasto (2013b).
- 12 Maanpuolustuskorkeakoulu/ Opintoasiainosasto (2013b), s. 22 ja (2013c) sekä Pääesikunta/ Henkilöstöosasto (2013b).
Vrt. Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta (1121/2008), 14§ sekä Pääesikunta/ Henkilöstöosasto (2013a), s. 8.
- 13 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2014b) sekä Rosti (2014).
- 14 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013b), s. 20–21, Pääesikunta/ Henkilöstöosasto (2013a), s. 7–8 sekä Rosti (2014).
- 15 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013b), s. 22–23, 26 ja (2013c) sekä Pääesikunta/Henkilöstö osasto (2013b).
- 16 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013b), s. 22–23, 26 ja (2013c) sekä Pääesikunta/ Henkilöstöosasto (2013b).
Vrt. Kulomäki ja Nyman (2004), s. 11.
- 17 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2011), s. 23, (2013b), s. 22–23 ja (2013c) sekä Pääesikunta/Henkilöstöosasto (2013b).
- 18 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2014b) sekä Rosti (2014).
- 19 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013b), s. 20 ja 26, Pääesikunta/Henkilöstöosasto (2013a), s. 10 sekä Yliopistojen sähköisen hakujärjestelmän virkailijasovellus. HAREK:n tuotantokanta.
Virkailijasovelluksessa yliopistojen vastuuhenkilöt laativat ja ylläpitävät muun muassa yliopistojen yhteishaun hakukohdekohtaisia hakulomakkeita. Hakijoille hakulomakkeet ovat julkaistuna internetissä ainoastaan vuosittain yliopistojen yhteishaun ajan.
- 20 Ks. Kulomäki ja Nyman (2004) sekä Salonen (2007) ja (2009).
- 21 Kulomäki ja Nyman (2004), s. 9, 11 ja 32–33 sekä Salonen (2009), s. 40–41 ja 89–91.
- 22 Ks. Kulomäki ja Nyman (2004) sekä Salonen (2009).
- 23 Aalto (2012), s. 3, 301–316 ja 416–418.
- 24 Maanpuolustuskorkeakoulu/Johto (2012) sekä Aaltoyliopiston väitöstilaisuus 26.4.2012.
- 25 Vrt. Kulomäki ja Nyman (2004), Aalto (2012) sekä Salonen (2009).
- 26 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2014d).
Vrt. Opetus- ja kulttuuriministeriö (2014).
Vuonna 2015 toteutetaan ensimmäistä kertaa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteinen yhteishaku. Tähän saakka yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on ollut sektorikohtaiset erilliset yhteishaut.
- 27 Puolustusvoimat/Ruotuväki-lehti (2014): Alokasliite 2/14, s. 8.
- 28 Vrt. Pääesikunta/Henkilöstöosasto (2013a), s. 6–10.
- 29 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2014c).
- 30 Vrt. Kulomäki ja Nyman (2004).
- 31 Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta (1121/2008), 18§ sekä Pääesikunta/ Henkilöstöosasto (2013a), s. 22.
- 32 Kosonen (2001), s. 70.
- 33 Ks. Kosonen (2001), s. 72–73 sekä Vehviläinen (1996), s. 68.

- 34 Ks. Kosonen (2001), s. 69 sekä Sajavaara ym. (2002), s. 105.
Vrt. Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013a) ja (2013b).
- 35 Kosonen (2001), s. 72–73.
Vrt. Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013c) sekä Pääesikunta/ Henkilöstöosasto (2013a), s. 6–10 ja (2013b).
- 36 Ks. Kadettikunta ry (2004), s. 13–15, Liene (2000), s. 81 sekä Sirén (toim.) (2008), s. 7–8 ja 28.
Vrt. Pääesikunta/Henkilöstöosasto (2013a), s. 6–10.
- 37 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2014b) sekä Rosti (2014).
Vrt. Mielityinen ja Moitus (toim.) (2002), s. 78.
- 38 Kosonen (2002), s. 29.
- 39 Ks. Mielityinen ja Moitus (toim.) (2002), s. 65 ja 78, Räihä ja Kari (toim.) (2002), s. 159 sekä Sajavaara ym. (2002), s. 108–110.
- 40 Mielityinen ja Moitus (toim.) (2002), s. 77–78 sekä Sajavaara ym. (2002), s. 132.
- 41 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2014d).
Vrt. Opetus- ja kulttuuriministeriö (2014).
- 42 Kotilainen ja Ruoho (2003), s. 3–4 sekä Sajavaara ym. (2002), s. 107.
- 43 Maanpuolustuskorkeakoulu/Jatkotutkinto-osasto (2013a), s. 4.
- 44 Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2014a) sekä Rosti (2014).

Lähteet

1. Julkaisemattomat lähteet

- Aaltoyliopiston väitöstilaisuus 26.4.2012. Kauppakorkeakoulun päärakennus, Juhlasali, Runeberginkatu 14–16, 00100, Helsinki.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2014a): Esitysluonnos sotatieteiden kandidaatin haku- ja valintaprosessin uudistuksista 19.6.2014. Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto sähköinen arkisto.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2014b): Haku- ja valintatilastoja. Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto sähköinen arkisto.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2014c): Maanpuolustuskorkeakoulun rekrytointi- ja pääsykoepalautteet. Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto sähköinen arkisto.
- Rosti, R. (2014): Henkilökohtainen tiedonanto 11.8.2014. Rekrytointi- ja valintasektorin johtaja. Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto.
- Vuorinen, B. (2009): Keskustelu Maanpuolustuskorkeakoulun liittymisestä yliopistojen sähköiseen hakujärjestelmään. Keskustelumuistio 23.4.2009, Opetusministeriö.
- Yliopistojen sähköisen hakujärjestelmän virkailijasovellus. HAREK:n tuotantokanta. <http://pulpetti.oph.fi/forms/frmservlet?config=prodHarek_jinit>, viitattu [27.6.2014].

2. Muut lähteet

- Aalto, M. (2012): Strategin tragedia. Suomalaisupseerit clausewitzlaisina strategeina. Aalto University publication series, Doctoral dissertations 29/2012. Unigrafia Oy, Helsinki.
- Kadettikunta ry (2004): Maailman ja yhteiskunnan muutos. – Upseerin arvot ja perinteet –. Edita Prima Oy, Helsinki.
- Kosonen, P. A. (2001): Opiskelijavalinnan arviointi ja kehittäminen kaipaa uudistavia näkökulmia. Yliopistotieto 3–4/2001. 29 vuosikerta. Opetusministeriö. Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala.

- Kosonen, P. A. (2002): Opiskelijavalinnan laatu – monitahoinen haaste. Ammattikasvatuksen aikauskirja 2/2002. Ammattikoulutuksen tutkimusseura OTTU ry, Helsinki.
- Kotilainen, S. ja Ruoho, I. (2003): Viestinnän alan valintakoe ja koulutuksen vaikuttavuus. Tampereen yliopiston opintotoimisto. Tutkimuksia ja selvityksiä. Juvenes Print, Tampere.
- Kulomäki, J. ja Nyman, K. (2004): Upseerivalintojen soveltuvuusarvioinnin validiteettitutkimus 2003. Puolustusvoimien Koulutuksen Kehittämiskeskus. Käyttätymistieteiden osasto. Julkaisusarja B/1/2004. Edita Prima Oy, Helsinki.
- Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta (1121/2008). <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20081121>>, [viitattu 12.7.2014].
- Liene, T. (2000): Käsi kalvan kahvassa. Suomalaisen upseerikoulutuksen lyhyt historiikki. Maanpuolustuskorkeakoulun sotahistorian laitoksen julkaisuja. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Liimatta, H. ja Myrskyläinen, A. (2012): Yleisesikuntaupseerin tutkinto uudistuu – oletko valmis? Sotilas aikakauslehti (SAL) 12/2012, Printing Fellows AO-Paino, Mikkelä.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Jatkotutkinto-osasto (2013a): Hakeminen Yleisesikuntaupseerikurssille 58 (AJ2096/1.2.2013). Puolustusvoimien asianhallintajärjestelmä.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Jatkotutkinto-osasto (2013b): Yleisesikuntaupseerikurssi 58:n valintakokeen toimeenpano 7.–11.4.2014 (AJ16623/2.9.2013). Puolustusvoimien asianhallintajärjestelmä.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Johto (2012): Maanpuolustuskorkeakoulun muistio liittyen Mika Aallon väitöskirjaan (AI10017/15.5.2012). Puolustusvoimien asianhallintajärjestelmä.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Kadettikoulu (2006): Sotatieteellisten tutkintojen uudistuksen raportti (AC23176/1.12.2006). Puolustusvoimien asianhallintajärjestelmä.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Kadettikoulu (2014): Sotatieteellisten perustutkintojen koulutusohjelmat (AK12656/25.6.2014). Puolustusvoimien asianhallintajärjestelmä.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2009): Valintaopas 2010. Sotatieteiden kandidaatin ja maisterin tutkintoihin johtavat opinnot. Edita Prima Oy, Helsinki.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2011): Valintaopas 2012. Sotatieteiden kandidaatin ja maisterin tutkintoihin johtavat opinnot. Juvenes Print, Helsinki.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013a): Opinto-opas 2013. Yleinen osa: 100./83. kadettikurssi, SM4-kurssi, SMOHJ13-kurssi, SMSIV13, EUK 66. Juvenes Print Oy, Tampere.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013b): Valintaopas 2014. Sotatieteiden kandidaatin ja maisterin tutkintoihin johtavat opinnot. Juvenes Print, Helsinki.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2013c): 101. kadetti- ja 84. merikadettikurssin yksityiskohtaiset valintakriteerit (AJ19283/29.10.2013). Puolustusvoimien asianhallintajärjestelmä.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Opintoasiainosasto (2014d): Maanpuolustuskorkeakoulun lausunto luonnoksista hallituksen esityksiksi laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta (AK10230/20.5.2014). Puolustusvoimien asianhallintajärjestelmä.
- Maanpuolustuskorkeakoulu/Perustutkinto-osasto (2001): Hakeutuminen syksyllä 2001 alkaviin upseerin akateemisen koulutusohjelman opintoihin Maanpuolustuskorkeakoulussa (R482/5.1/D/II/1.2.2001). Puolustusvoimien asianhallintajärjestelmä.
- Mielityinen, I. ja Moitus, S. (toim.) (2002): Yliopistojen opiskelijavalinnan kartoitus 2002. Opetusministeriö. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2002/liitteet/opm_329_100opiskval.pdf?lang=fi>, [viitattu 27.6.2014].
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2014): Korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistaminen. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/vireilla_koulutus/opiskelijavalinnat/index.html?lang=fi>, [viitattu 27.6.2014].

- Puolustusvoimat/Ruotuväki-lehti (2014): Alokasliite 2/14. <http://www.puolustusvoimat.fi/wcm/e25b508044541159872abfb3db8f19ec/uusi+.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=e25b508044541159872abfb3db8f19ec>, [viitattu 27.6.2014].
- Pääesikunta/Henkilöstöosasto (2005): Puolustusvoimien henkilöstöstrategia 2005 (Hestra). Edita Prima Oy, Helsinki.
- Pääesikunta/Henkilöstöosasto (2013a): PVHSM koulutusala 072 - PEHENKOS: Haku ja valinnat sotatieteellisiin tutkintoihin (HJ110/24.1.2013). Puolustusvoimien asianhallintajärjestelmä.
- Pääesikunta/Henkilöstöosasto (2013b): 101. kadettikurssin ja 84. merikadettikurssin sekä upseerin virkaan johtamattomien sotatieteellisten maisteriopintojen valintaperusteet (AJ22921/15.11.2013). Puolustusvoimien asianhallintajärjestelmä.
- Pääesikunta/Koulutusosasto (2004): Puolustusvoimien palkatun henkilöstön osaamisen kehittämisen strategia (R387/5.1/D/III/26.1.2004). Puolustusvoimien asianhallintajärjestelmä.
- Räihä, P. ja Kari, J. (toim.) (2002): Opettajaksi soveltuvuuden moni-ilmeisyys. Opiskelijavalinta valtakunnallisesti puntaroituna. Jyväskylän yliopiston Opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia, Jyväskylä.
- Sajavaara, K., Hakkarainen, K., Henttonen, A., Niinistö, K., Pakkanen, T., Piilonen, A.-R. ja Moitus, S. (2002): Yliopistojen opiskelijavalintojen arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisu 17/2002. Edita, Helsinki.
- Salonen, J. (2007): Kadettikoulun pääsykokeen validiteettitutkimus. Pääsykoe- ja opintomenestyksen yhteyden korrelatiivinen tarkastelu esitutkimuksena. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.
- Salonen, J. (2009): Upseerivalinnoista upseerin uralle. Pääsykoe- ja opintomenestyksen yhteys työssä menestymiseen lyhyellä aikavälillä. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.
- Sirén, T. (toim.) (2008): Upseerina 100-vuotiaassa Suomessa – Millä arvoilla muutoksen maailmassa? Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen laitoksen Julkaisusarja 2. Artikkelikokoelma 20/2008. Edita Prima Oy, Helsinki.
- Vaahtolampi, E. (2013): Maanpuolustuskorkeakoulu 20 vuotta – Sotilasyliopiston ensiaskeleet 1993–2013. Juvenes Print, Tampere.
- Valtioneuvoston asetus Maanpuolustuskorkeakoulusta (1124/2008). <<http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2008/20081124>>, [viitattu 12.7.2014].
- Vehviläinen, M. (1996): Ammattikorkeakoulun opiskelijavalinnan kehittäminen. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu, sarja D, no 1. Lahti.